

FIOD
Belastingdienst

Belastingdienst

FIOD, specialist in financiële fraudeopsporing

Inhoud

1	Inleiding	03
2	Hoe is de organisatie ingericht	04
3	Onderzoek op maat	06
4	Een aanpak met effect en impact Frauderende facilitators	09
5	Digitalisering in de opsporing	11
6	Internationaal georiënteerd	13
7	Trends in zicht	15

1 Inleiding

De Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst zet zich in voor een financieel veilig Nederland. Dat doet de organisatie door de krachten te bundelen met partners in binnen- en buitenland. Met aandacht voor actuele ontwikkelingen op fraudegebied en gebruikmaking van de nieuwste inzichten en technologieën. Door zijn positie midden in de maatschappij is de FIOD uitgegroeid tot een belangrijke schakel in de handhavingsketen.

De FIOD is een van de vier bijzondere opsporingsdiensten die ons land kent (in de figuur op pagina 8 zie je de samenwerkingsverbanden tussen de opsporingsdiensten). De organisatie richt zich specifiek op het opsporen en bestrijden van fiscale en financiële fraude, waaronder witwassen en corruptie.

Fraude komt voor in vele soorten en maten. Zo zijn er bedrijven die bewust een faillissement aanvragen of uitlokken om schulden niet te hoeven voldoen, of fiscale verplichtingen zoals het betalen van winstbelasting, loonheffing en omzetbelasting bewust niet nakomen. Sommige burgers of bedrijven verzwijgen inkomsten of omzet, of voeren ten onrechte aftrekposten op. Daarnaast proberen criminelen hun illegaal verkregen vermogen op allerlei manieren wit te wassen. Doordat ze daarbij gebruikmaken van de diensten van legale bedrijven, raken boven- en onderwereld met elkaar verweven en is ‘ondermijning’ een groot risico. Dit heeft een funeste invloed op onze samenleving: normen vervagen, veiligheid en leefbaarheid nemen af.

- “Na mijn onderzoeksbaan wilde ik als data scientist aan de slag in het bedrijfs-
- leven. Daar werd van mij verwacht dat ik vooral een bijdrage aan de winst-
- maximalisatie ging leveren. Daar ging mijn hart niet echt sneller van kloppen.
- Terwijl het werk bij de FIOD een duidelijk maatschappelijk nut heeft.”
- **Ruben, IT-specialist**

“Criminelen maken gebruik van diensten van de bovenwereld. Boven- en onderwereld raken zo met elkaar verweven. Door de invloed en druk die criminelen zo op onze samenleving kunnen uitoefenen raken normen vervaagd en neemt het gevoel van veiligheid en leefbaarheid af. Dit wordt ook wel ondermijning genoemd.”

2 Hoe de organisatie is ingericht

“Voorheen werden onze onderzoeken vooral aangedragen door de Douane en de Belastingdienst. De laatste jaren gaan we zelf actief op zoek naar misstanden en werken we met meer partners nauw samen. Ook met externe instanties zoals de Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank. Verder zijn we bij ons kantoor in Amsterdam begonnen met teamoverschrijdende onderzoeken. Je zoekt daarvoor medewerkers met bepaalde competenties bij elkaar: goede dossiervormers bijvoorbeeld, mensen die sterk zijn in het verhoren van getuigen of juist het schrijven van processen-verbaal. Echte doeners die graag de straat opgaan.”

Erwin, projectleider

De FIOD is onderdeel van de Belastingdienst, die onder het ministerie van Financiën valt. De organisatie telt dertien vestigingen, verspreid over zes regio's. Deze regio's hebben elk hun eigen specialisme. Zo is het thema synthetische drugs ondergebracht in Zuidoost, en vastgoed in de regio Noordwest. Elke regio heeft ook een team Account & Opsporingsinformatie, waarbij in Noordwest de financiële instellingen worden behandeld. Elke regio telt verschillende opsporingseenheden, waaronder een Bijzondere zaken team (BZT), een Witwasteam en een Multidisciplinair team (MDT).

Waar een BZT zich richt op grote zaken, zoals internationale frauduleuze constructies en onderzoeken met een grote financiële impact zoals de omvangrijke bouwfraude met een doorlooptijd van soms jaren, doet een MDT relatief kleinere onderzoeken die maximaal een jaar duren. Het type onderzoek dat het MDT verricht, is zeer breed: van fiscale- en toeslagenfraude, witwassen en het aannemen van steekpenningen tot de handel in namaakartikelen.

Naast deze opsporingseenheden heeft de FIOD enkele specialistische teams, waaronder het Anti-Corruptie Centrum (ACC), het Financial Advanced Cyber Team (FACT) en het Forensisch IT-Team (FITT).

Verder heeft de FIOD een eigen Team Criminele Inlichtingen (TCI), een aanhoudingsteam (Team Bijzondere Bijstand - TBB) en een observatieteam (Team Opsporings Ondersteuning - TOO).

De dienst neemt ook deel in het Anti Money Laundering Centre (AMLC), gevestigd in De Bilt. Dit kennis- en expertisecentrum is in 2013 opgericht om de witwasbestrijding in binnen- en buitenland te intensiveren. Het AMLC fungeert als ontmoetingsplaats voor de FIOD en partners als de politie, het Openbaar Ministerie (OM) en de Financial Intelligence Unit-Nederland (FIU).

“Ik ben altijd rechercheur geweest en de FIOD is pas mijn tweede werkgever. Het feit dat ik hier al twintig jaar in dienst ben, bewijst wel dat ik geen dag spijt heb gehad van mijn overstap. Een van de grote voordelen van mijn werk is dat het zeer afwisselend en uitdagend is. Ik draai in allerlei soorten onderzoeken mee, of het nu gaat om fiscale fraude, oplichting, valsheid in geschrift of witwassen. Bovendien neem ik niet alleen deel aan acties van directe collega's, maar ook aan die van andere vestigingen.”

Tim, rechercheur

“Wat de bestrijding van corruptie lastig maakt, is dat beide partijen ervan profiteren en er belang bij hebben om het onder de pet te houden. Het wordt ook wel een slachtofferloos delict genoemd. Maar indirect zijn veel mensen er toch de dupe van. Concurrenten die op eerlijke wijze hun brood verdienen, de Belastingdienst die inkomsten misloopt, burgers die vertrouwen verliezen in de overheid... de hele maatschappij, in feite.”

Kelly, rechercheur

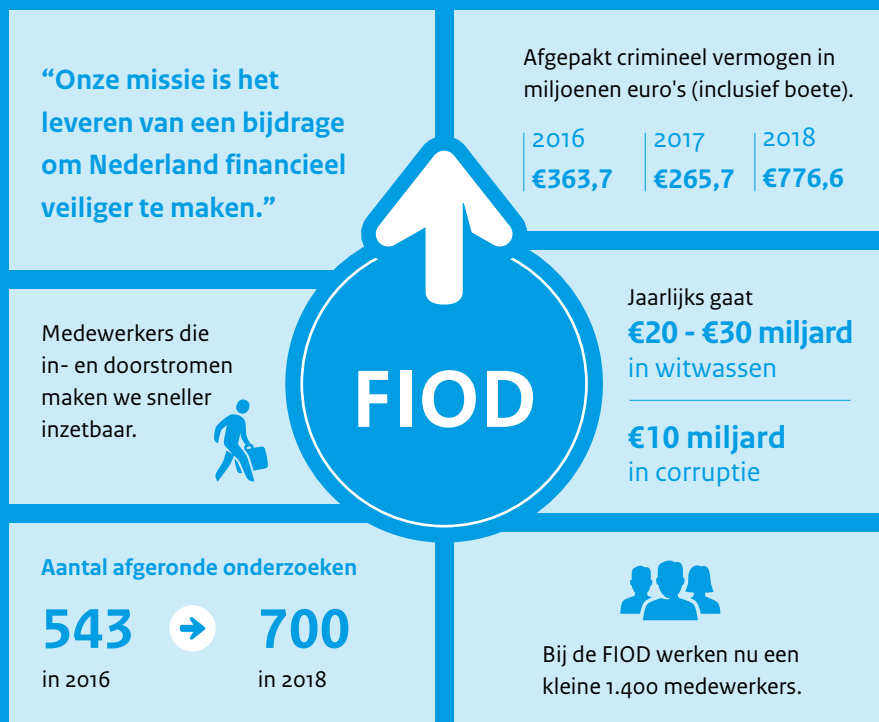

De FIOD heeft drie strategische doelstellingen:

1. Opsporen met effect;
2. Omgevingsgerichte samenwerking;
3. Het afpakken van crimineel verkregen vermogen.

3 Onderzoek op maat

Omdat fraude zoveel verschijningsvormen kent, is een effectieve aanpak gebaat bij een overheid die zo veel mogelijk als één geheel optreedt. De FIOD werkt dan ook nauw samen met andere bijzondere opsporingsdiensten, toezichthouders zoals de Belastingdienst, de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank (DNB), de private sector, onderwijsinstellingen en het OM. De laatste – en dan specifiek het onderdeel Functioneel Parket (FP) – is een van de belangrijkste partners binnen de strafrechtketen.

Met het FP en de relevante toezichthouders kijkt de FIOD welke gedragingen en fraudemeldingen nadere aandacht verdienen. Onder meer de ernst van de feiten en de omvang van de zaak bepalen of het strafrecht de meest effectieve aanpak is, of dat een bestuursrechtelijke boete meer op zijn plaats is. In sommige gevallen heeft een reeks kleinere onderzoeken het grootste effect.

Van signaal tot opsporingsonderzoek

Banken die aan de bel trekken, informatie uit eigen bronnen of die van partners, burgers of bedrijven met een tip: via tal van kanalen krijgt de FIOD signalen over fraude en andere financiële misstanden. Daarnaast gaat de FIOD zelf actief op zoek naar misstanden, onder meer via onderzoek naar fraudetrends.

Lang niet elke melding of tip leidt echter tot een opsporingsonderzoek. Kansrijke signalen worden eerst ‘veredeld’ op basis van de strategische en operationele informatie van de FIOD. De verantwoordelijke medewerkers kijken daarbij ook naar de afpakkemogelijkheden en de beschikbare capaciteit binnen de FIOD. Ze nemen eveneens het geleden financiële nadeel en de bewijsbaarheid mee. De beslissing om een opsporingsonderzoek te starten is uiteindelijk een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie, de betrokken toezichthouders en de FIOD.

FIOD

samenwerking

Ministeries

- Ministerie van Financiën
- Ministerie van Justitie en Veiligheid
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- Ministerie van Buitenlandse Zaken
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Toezichthouders

- Belastingdienst
- Douane
- De Nederlandsche Bank
- Financial Intelligence Unit (FIU- Nederland)
- Autoriteit Financiële Markten
- De Nederlandse Zorgautoriteit

Handhavingspartners

- Politie
- NVWA- IOD
- ILT- IOD
- Inspectie SZW Directie Opsporing

Openbaar Ministerie

Burgers en bedrijven

4 Een aanpak met effect en impact

Frauderende facilitators

“Het mooie van ons werk is dat wij niet alleen misstanden signaleren, maar deze ook kunnen aanpakken met behulp van het strafrecht.”

Joy, *rechercheur*

Welke route ook wordt bewandeld, de FIOD kiest altijd voor die aanpak waarbij het financieel en maatschappelijk effect zo groot mogelijk is. In de praktijk betekent dit dat waar mogelijk criminele gelden in beslag worden genomen. Afpakken van onterecht verkregen vermogen draagt bij aan het herstel van het rechtsgevoel. Het is in eerste instantie bedoeld om slachtoffers schadeloos te stellen. De FIOD zet alles op alles om criminele geldstromen in kaart en tot staan te brengen en de financiële veiligheid van ons land te vergroten. Die inzet is in lijn met de missie van de FIOD: een bijdrage leveren aan de compliance en een effectieve rechtshandhaving. De visie die hieraan ten grondslag ligt, is dat misdaad niet mag lonen.

Frauderende facilitators

Ondanks de recente groei in personeel is de opsporingscapaciteit van de FIOD beperkt. Dat betekent dus: mensen dáár inzetten waar het nodig is. Met de toezichthouders en het FP wijst de FIOD jaarlijks een aantal fraudethema's aan die extra aandacht verdienen. Een van de huidige aandachtsgebieden is de financiële sector. Die focus is hard nodig. Volgens schattingen wast de onderwereld jaarlijks tussen de €20 en €30 miljard wit in Nederland met behulp van de bovenwereld, terwijl corruptie goed is voor een omvang van zo'n €10 miljard. Momenteel lopen er verschillende onderzoeken naar facilitators die het mogelijk maken crimineel vermogen het financieel systeem in te sluizen. Onder die facilitators vinden we behalve banken ook financieel adviseurs, trustmaatschappijen en notarissen.

De actuele thema's van de FIOD sluiten hier naadloos op aan. Het AMLC zal zich de komende periode onder meer richten op de professional enablers – een breder begrip dan facilitators, dat ook de bedenkers omvat. Een ander AMLC-thema is de financiële veiligheid binnen de financiële sector. Van financiële instellingen wordt verwacht dat zij hun poortwachtersfunctie naar behoren vervullen. Voor banken betekent dit bijvoorbeeld dat zij signalen van criminele geldstromen moeten kunnen herkennen en deze melden bij de daarvoor bestemde instantie.

5 Digitalisering in de opsporing

“Het internet biedt steeds meer mogelijkheden om anoniem te opereren en al je sporen te wissen, om geldstromen zoveel mogelijk te verhullen. Iedereen heeft weleens van de bitcoin gehoord, maar er zijn zoveel andere varianten van cryptocurrency bijgekomen, waaronder privacy coins als Dash en Monero. Dat zijn (semi-)anonieme betaalmiddelen die lastig te traceren zijn. We moeten op dat soort ontwikkelingen inspelen, onder meer door kennis over cybercrime te verspreiden onder onze collega's.”

Roza, Cyberspecialist

Via verschillende vormen van slimme data-analyse toont de FIOD verbanden aan in grote hoeveelheden data uit publieke gegevens, strafrecht dossiers, buitenlandse databases en eigen onderzoeken. Bovendien is internationaal informatie uitwisselen tegenwoordig de norm. Bankgeheimen bestaan nauwelijks meer. Klanten hebben steeds minder mogelijkheden om hun vermogen te verbergen.

Met andere woorden: de methoden om illegale geldstromen bloot te leggen, zijn de afgelopen jaren sterk verbeterd. Tegelijkertijd zorgen de globalisering en snelle technologische ontwikkelingen ervoor dat er steeds meer mogelijkheden ontstaan voor fraude en het maskeren ervan. Europol, het samenwerkingsverband van de politiediensten van de Europese Unie, heeft geconstateerd dat voor een flink deel van het intra-criminele geldverkeer bitcoins en andere cryptovaluta worden gebruikt.

Deze en andere ontwikkelingen vragen om een dienst die snel weet in te spelen op nieuwe criminele werkwijzen, die de wereld van cybercrime kent en geldstromen kan traceren, ook als die ver over de landsgrenzen heen reiken. Daarbij zal de FIOD zich steeds bewust moeten zijn van alle privacy-aspecten bij de inzet van digitale mogelijkheden en wat die betekenen voor het speelveld.

- “Datasets worden steeds omvangrijker. Waar je vroeger een grote slag kon slaan door de papieren administratie van een bedrijf in beslag te nemen, staat alle informatie nu verspreid over diverse servers, computers en mobiele telefoons. En een beetje smartphone herbergt al 64 GB. Dat betekent dat je de relevante gegevens moet zien te ontsluiten, via slimme filters en zoekopdrachten en bijvoorbeeld met algoritmes die de inhoud van een document bepalen.”
- Ruben, IT-specialist**

- “Als je me enkele jaren geleden had gevraagd wat de grootste bedreiging is, dan had ik gezegd: criminele geldstromen. Door de opkomst van bitcoins en andere cryptovaluta en digitalisering, gaan die geldstromen nu sneller de wereld over en is er groei in het aantal grensoverschrijdende financiële constructies. Om die te kunnen aanpakken, moeten we samenwerken met andere landen en andere handhavingsorganisaties.”
- Joy, rechercheur**

“De FIOD zal zich als lerende organisatie altijd blijven ontwikkelen. Digitalisering, opsporen in een digitale wereld en internationale samenwerking zijn twee belangrijke ontwikkelterreinen.”

6 Internationaal georiënteerd

“Verschillende EU-lidstaten hebben net als wij een eigen anticorruptie-organisatie. Dat men doordrongen is van het belang vergemakkelijkt de samenwerking. De VS, met wie we ook samen optrekken, zijn trouwens echt een voorloper als het op de bestrijding van corruptie aankomt. Hun FCPA Foreign Corrupt Practices Act dateert van 1977.”

Kelly, onderzoeker

Omdat fraude zoals gezegd niet bij de landsgrenzen stopt, is goede buitenlandse samenwerking nodig voor een effectieve bestrijding ervan. Sterker nog, tachtig procent van de opsporingsonderzoeken heeft een internationale component. De FIOD slaat daarom de handen ineen met partners over de hele wereld. Exemplarisch voor die samenwerking is de Joint Chiefs of Global Tax Enforcement (J5). In deze groep komen de fiscale opsporingsdiensten van Australië, Canada, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Nederland bijeen. Hun doel is de operationele samenwerking bij de bestrijding van grensoverschrijdende fiscale en financieel-economische criminaliteit te intensiveren, door het opbouwen van internationale handhavingscapaciteit en het uitwisselen van informatie.

De J5 is niet het enige internationale platform waarop de FIOD kennis en kunde deelt. In OESO-verband levert de dienst een bijdrage aan het ontwikkelen van standaarden voor het bestrijden van fiscale fraude, witwassen, corruptie en terrorismefinanciering. En onder regie van de Europese Commissie helpt de FIOD andere lidstaten hun aanpak van financieel-economische en fiscale criminaliteit te verstevigen.”

Ook op het gebied van btw-fraude – die per definitie grensoverschrijdend is – opereert de FIOD niet op eigen houtje. Het Coördinatiepunt Btw-fraude van de FIOD dat onder meer digitale methoden voor informatie-uitwisseling ontwikkelt, werkt nauw samen met andere (EU-) lidstaten bij de bestrijding ervan. Een van de huidige speerpunten van het Coördinatiepunt is het opsporen van btw-fraude via online platforms.

- „De afgelopen jaren doen we meer grotere en complexere financiële onderzoeken met soms internationale vertakkingen. Het volledig kunnen uitrecheren van die vertakkingen blijft een forse uitdaging. Er zijn nog steeds diverse (ei)landen waarmee de informatie-uitwisseling zeer beperkt is.”
- Tim, onderzoeker**

Internationale samenwerkingspartners

- Europol
- Interpol
- Buitenlandse opsporingsdiensten zoals de HMRC, IRS, ACIC, ATO, CRA etc.

7 Trends in zicht

“Het is bij de FIOD niet zo van: je moet je plek kennen. Eigen initiatief wordt juist beloond. Zo hebben wij in ons team een tool ontwikkeld voor het automatisch categoriseren van afbeeldingen in digitaal materiaal. Het management heeft ons gestimuleerd om die tool binnen de organisatie te verspreiden.”

Ruben, IT-specialist

Omdat de FIOD voor een succesvolle fraudeaanpak dus mede afhankelijk is van de samenwerking met binnen- en buitenlandse partners, is een goede informatiepositie onmisbaar. Het team Strategische Opsporingsinformatie (SOI) speelt hierin een belangrijke rol. De medewerkers signaleren en verzamelen nieuwe fenomenen en trends op het gebied van financiële opsporing en verzorgen data-analyse voor onderzoeken als witwassen en faillissementsfraude. SOI werkt nauw samen met de zes FIOD-regio's en TCI en ontwikkelt nieuwe opsporings- en verhoormethoden.

Ook bouwt het team aan een platform waarop de FIOD kennis kan uitwisselen met accountancykantoren, banken en andere financiële instellingen. Een eerste stap daartoe is Trends for financial investigation, oftewel Trends4fi. Onder de vlag van dit publiek-private netwerk worden onder meer denktanksessies rond nieuwe fraudethema's georganiseerd. Deelnemers kunnen via themakanalen informatie delen over actuele onderwerpen, zoals corruptie in de zorg en trends in hiding money.

Binnen het programma FIOD-Science zoekt SOI ook de samenwerking met de wetenschap. De doelstelling is ambitieus: een gedeelde kennisagenda met hoge scholen en universiteiten. Inmiddels hebben verschillende afstudeer- en werkstudenten een bijdrage geleverd aan FIOD-thema's.

- “Als we willen weten hoe de FIOD het nóg beter kan doen, is die
- kritische blik van buiten nodig.”
- **Gerard, teamleider**

- “Ik ben zelf criminoloog, maar we hebben bijvoorbeeld ook juristen, IT-
- specialisten en data-analisten in ons team. Als je ergens tegenaan loopt,
- kun je altijd een beroep doen op andermans expertise.”
- **Roza, Cyberspecialist**

De FIOD heeft ook een corporate video [\[link\]](#) beschikbaar.

